

JASTREBARSKO, Marijin oltar u crkvi Sv. Marije

JASENOVAC, selo *Jl* od Kutine. Na školskoj zgradi uzidana je ant. stela (s pet poprsja i natpisom). Srednjovj. utvrda *J.* imala je tlocrt u obliku nepravilna trokuta, a bila je opasana šancem. U župnoj crkvi Sv. *Nikole* (1829) drveni pozlaćeni oltar, bogato ukrašen figurama i baroknim akantovim lišćem, ispunjava čitavu apsidu; izrađen je 1714. u jednoj pavlinskoj radionici za župnu crkvu u Sisku. — Na mjestu koncentracijskoga logora uređeno je spomen-područje s muzejom i spomenikom u obliku golema cvijeta (rad arhitekta B. Bogdanovića).

LIT.: *D. Baričević*, Pregled spomenika skulpture i drvorezbarstva 17. i 18. stoljeća s područja kotara Sisak, Ljetopis JAZU, 1967, 72, str. 507–509. — *Horvat–Matejčić–Prijatelj*, Barok. A. Ht.

JASLICE (betlehem), prikaz božićnih događanja (štalica, likovi Isusa, Marije, Josipa, pastira i dr.) s pomoću plastičnih figura (drvo, metal, plastika, papir) postavljenih u iluzionistički ambijent. Prvu betlehemsku štalu postavio je Sv. Franjo Asiški u Grecciu 1223; od tada se taj običaj širi u franjevačkom redu, a od XVI. st. j. se postavlja u i crkvama (osobito su raskošne u baroku). U nas su najraširenije j. u »slobodnoj plastici«, a jedne

D. JELAVIĆ, *Taoci košmara*

od najstarijih su u franjevačkom samostanu u Košljunu iz XVII. st.). Iz crkve su se proširile i u obiteljski ritual. S vremenom su se razvile i lokalne osebnosti (Sv. Nikola u Komiži). Jaslice izrađuju umjetnici i pučki rezbari, a u najnovije vrijeme i naivni kipari.

R.

JASTREBARSKO, gradić *J* od Zagreba. Od Bele IV. dobio povlastice 1257; *castrum* se spominje od 1520. Poč. XVI. st. počela je gradnja četverokraknog dvorca s dvjema zaobljenim kulama na uglovima te unutrašnjim dvorištem s arkadnim trijemom (barokni nabrekli stupovi). Posjedovali su ga Erdődy. Uz dvorac je park. Baroknu župnu crkvu (1772–75) restaurirao je S. Podhorsky 1922; u njoj su nadgrobna ploča bana Petra Erdődyja (umro 1567) s likom pokojnika, i slike M. Rašice. Prvotno dominikanski samostan (u dvorištu arkade) i crkvu etapno su franjevcima pregrađivali i gradili nova krila ljubljanski graditelji tijekom prve pol. XVIII. st. Crkvu Sv. Marije ukrašuje niz niša na glavnome pročelju, a uza nj je zvonik iz 1732. U crkvi su barokni mramorni oltar, rad G. Rossija iz Gorice u Slovenskom primorju (1734), slika V. Metzingera (1735), Marijin oltar (1759), propovjedaonica (1746), mramorni umivaonik (1730), crkveno ruho (XVI – XVIII. st.).

LIT.: *D. Cvitanović*, Franjevački samostan u Jastrebarskom, Peristil, 1969–70, 12–13. — *L. Dobronić*, Dvor Jastrebarsko, Kaj, 1975, 1–2. — *Horvat–Matejčić–Prijatelj*, Barok. A. Ht.

JASZI (Jassy), Juraj, voditelj gradnje crkve Sv. Katarine u Zagrebu (Erdelj, Rumunjska, 1580 – Zagreb, 13. VIII. 1640). Stupio u isusovački red u Beču (1616), došao u Zagreb 1617. i obavljao bolničarsku službu. Osim vođenja gradnje isusovačke crkve Sv. Katarine (1620–32) izradio je (1639–40) idejni plan za zgradu isusovačkoga kolegija uz crkvu, ali gradnja nije izvedena po njemu.

LIT.: *M. Vanino*, Isusovci i hrvatski narod, I, Zagreb 1969, str. 443. — *Horvat–Matejčić–Prijatelj*, Barok. R.

JAŠIĆ, Ivo, kipar (Novo Selo na Braču, 2. VII. 1940). Završio Dekorativno-klesarsku školu u Selcima 1958. Radio kod kipara I. Mitrovića u Dubrovniku 1960–66. U prvim radovima polazi od realizma prema stilizaciji, dok su mu novije kompozicije pretežno apstraktne. Volumeni su im zatvoreni, površina ugaćana, a oblici naznačeni blagim ispupčenjima ili oštrijim lomovima (*Glava djevojčice*, 1973; *Obiteljski portret*, 1974; *Erotska forma*, 1975; *Ona i njezine sjene*, 1979; *Majka i dijete*, 1986). — Samostalno izlagao u Dubrovniku (1968, 1969, 1975, 1985, 1989), Pescari (1977) i Zagrebu (1978, 1982, 1987).

LIT.: *A. Karaman i L. Aleksić*, Ivo Jašić (katalog), Pescara 1977. — *J. Depolo*, Ivo Jašić (katalog), Zagreb 1982. — *A. Karaman*, Ivo Jašić (katalog), Zagreb 1987. J. Dep.

JEAN-IVANOVIĆ, Robert, kipar (Sarajevo, 5. VIII. 1889 – Zagreb, 25. IV. 1968). Završio je Obrtnu školu u Zagrebu 1908. Studirao je kiparstvo na Akademiji u Zagrebu (1908/09, 1911–14) kod R. Frangeša-Mihanovića, u Münchenu (1909/10) te u Pragu kod J. V. Myslbeka gdje je i diplomirao. U međuvremenu (1910–11) radio kao dekorativni kipar u Sarajevu. Bio je profesor na Obrtnoj školi u Zagrebu (1920–32), od 1936. nastavnik u Splitu i Zagrebu.

Na samome početku Ivanovićeve rada (1914–20) vidljivi su kasni odjeci različitih struja moderne: duh Jugendstila u poetiziranim ženskim likovima (*Portret djevojke*, 1914–17; *Klečeća djevojka*, 1918; *Akt*, oko 1918), simbolizam (*Ljubav*, *Zavođenje*, *Traganje za istinom*, *Život*, do 1920), impresionizam (*Ruska doga*, 1914), socijalni motivi (*Bijednici*, do 1918), ali najvažnije su mu skulpture posvećene temi rada (*Na poluzi*, *Na kolotur*, *U rudokopu*, *Smrt radnika*, 1917/18). Poslije postupno prevladavaju ženski aktovi (*Primavera*, 1922; *Poslije kupanja*, 1935) i portreti (*Stjepan Radić*, do 1926; *Apotekar Brogjočin*, oko 1935; *Karlo Mijić*, 1934–41); to su teme koje se uklapaju u tokove hrv. umjetnosti između dva rata, a ujedno obilježuju njegov cjelokupan umjetnički put. Radio je i nadgrobne spomenike (Grobnica Šulek, kapela Rabus na Mirogoju u Zagrebu, oko 1928). — Poslije II. svj. r. ponovno se pojavljuju motivi rada i radnika. Zanimljiv je i njegov rad na maketama za Tehnički fakultet u Zagrebu. Samostalno je izlagao u Zagrebu 1918. i 1928.

LIT.: *V. Lunaček*, Naši najmlađi umjetnici, Savremeni, 1914, 431. — *I. Kršnjavi*, Izložba kipara Roberta Jeana, Narodne novine, 1918, 115. — *I. Šrepić*, Druga izložba hrvatskih umjetnika..., Prosvjetni život, 1943, 7–8. — *B. Gagro*, Skulptura građanskog razdoblja u Hrvatskoj, u katalogu: Jugoslavenska skulptura 1870–1950, Beograd 1974. — *M. Radić*, Skulptura, u katalogu: Umjetnost Bosne i Hercegovine 1894–1923, Sarajevo 1978. J. Uić.

JELAVIĆ, Dalibor, slikar (Beograd, 29. V. 1949). Završio Akademiju u Zagrebu 1977 (N. Reiser). Bio je suradnik Majstorske radionice Lj. Ivančića